

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Foto: Smedstorp 2001, © Thomas Johansson

Beverandeplan för Natura 2000-området Smedstorp SE0230173

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även bl.a. hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000-områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av t.ex. skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, d.v.s. när det finns risk för skada.

Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben (lansstyrelsen.se/ostergotland) eller kontakta en handläggare (växel: 010-223 50 00).

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehållsförteckning

Området, Smedstorp	5
6270 – Silikatgräsmarker	10
6410 – Fuktängar.....	11
6510 – Slätterängar i låglandet.....	12
9070 – Trädklädd betesmark	13
1084 – Läderbagge, <i>Osmoderma eremita</i>	15
Dokumentation	17
Kartor.....	18

Bevarandeplan för Natura 2000 - området SE0230173 Smedstorp

Kommun: Ydre

Områdets totala areal: 21,6 hektar

Markägareförhållande: Privat

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-06-27

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 1998-01

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2011-03

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

6270 – Silikatgräsmarker

6410 – Fuktängar

6510 – Slätterängar i låglandet

9070 – Trädklädd betesmark

1084 – Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Området

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som förekommer i området, d.v.s. silikatgräsmarker (6270), fuktängar (6410), slätterängar i låglandet (6510), trädklädd betesmark (9070), samt läderbagge.

Prioriterade bevarandevärden:

Syftet med Natura 2000-området Smedstorp är att bevara och vidareutveckla naturvärden knutna till samtliga ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet. Särskild prioritet i bevarandearbetet har slätterängar i låglandet, trädklädd betesmark och läderbagge.

Motivering:

Slätterängar i låglandet är prioriterade då de är artrika tack vare en bra hävd. Den trädklädda betesmarken är prioriterad då denna hyser en stor variation av arter, både flora, buskar och träd, samt att det finns ett tjugotal hamlade träd i naturtypen. Läderbaggen är prioriterad då arten är en paradart för en rik eklandskapsfauna.

Prioriterade åtgärder:

De prioriterade bevarandeåtgärderna i Smedstorp är en fortsatt hävd, genom bete och slätter, röjning av igenväxning och en fortsatt hamling av träd.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Smedstorp är beläget i Ydre kommun, längs väg 134 mellan Kisa och Österbymo. Området är utpekad som kulturresevat sedan 2001. Landskapet har bevarat sin karaktär alltsedan 1700-talet. Gårdens små timmergrå byggnader ger en levande bild av bondens liv under självhushållningens tid i Sverige. Gården omges av ett ålderdomligt odlingslandskap med små flikiga åkrar, ängsmark som ännu slås med lie, naturbetesmarker, hamlade träd, trädgårdsgårdar och inte minst en stor mängd odlingsrosen.

Från början har gården brukats av en familj. På 1700-talet fick emellertid gårdarna två brukare, varvid en sämjedelning (uppdelning av till exempel arv i samförstånd, utan formell uppgörelse) kom till stånd. Detta innebar, att boningshus och uthus dubblerades och en ”dubbelgård” bildades. En gårdsklyvning av detta slag brukar leda till bildandet av en by. I Smedstorp har denna process avstannat, vilket gör att anläggningen är av mycket stor kulturhistoriskt intresse. Gården omfattar sammanlagt ett tjugotal hus – de två manbyggnaderna, två boningshus, två ladugårdar, visthusbodarna, vedbodarna, hönshuset, stallängorna och vagnsskjul med flera byggnader. De är genomgående timrade och fortfarande har flera av dem spåntak. Byggnaderna har aldrig försetts med panel eller rödfärgats. Jordbruket på Smedstorp har bedrivits med traditionella och därmed för odlingslandskapet varsamma metoder, fram till idag. Gården har besparats många av de moderna och storskaliga jordbruksmetoder som 1800- och 1900-talen har inneburit. Laga skifte fastställdes t.ex. så sent som år 1942. År 1944 stadfästes laga skifte för Smedstorp för uppdelning i två gårdar. Detta innebar att man än idag kan läsa landskapet utifrån den karta som upprättades år 1707.

Vid Smedstorp finns en synnerligen rik biologisk mångfald med olika naturmiljöer som t.ex. slättermark, åkerholmar, betad skog, brukad skog och hagmarker. Ganska nära gården, på de gamla lövträden finns en krävande kryptogamflora med till exempel de rödlistade arterna gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, rödlistekategori NT), almlav (*Gyalecta ulmi*, VU) och brunskafad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU). Här förekommer även blekspik (*Sclerophora pallida*, VU) och gulpuddrad spiklav. Åter- och nyhamling har gjorts av

yngre askar i hela området. Det är viktigt att de äldsta askarna får överleva till dess att de yngre är gamla nog att överta lavfloran. Inom området växer oxtungssvamp (*Fistulina hepatica*, NT).

Floran är rik med bl.a. ett stort antal hävdgynnade arter med ett flertal sällsynta arter. Bland kärlväxter förekommer darrgräs, stagg, hartmansstarr (*Carex hartmanii*, VU), backnejlika, bockrot, gullviva, jungfrulin, liten blåklocka, solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), svinrot, brudborste, gökblomster, gökärt och smörboll m.fl.

Insektslivet är inte närmare undersökt, men här förekommer den sällsynta Natura 2000-arten läderbaggen (*Osmoderma eremita*, NT), fjärilarna ängsmetallvinge (*Adscita sticticus*, NT) och smalsprötd bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT).

Området har flera registrerade fornlämningar som två äldre järnåldersgravfält (Norra Vi 2:1 och 3:1) och ett flertal sammanhängande fossila åkrar med röjningsrösen, terrasseringsringar och hak (Norra Vi 19:1-3, 188:1). Vidare finns en hålväg i området (Norra Vi 191:1). Utöver fornlämningarna finns även många andra kulturspår som hamlade träd, gammal brukningsväg m.m. Områdets blandlövhage, hackslått och öppen hage ingår i Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.

Markerna vid Smedstorp, med sin gamla bebyggelse som botaniskt med välskötta ängs- och betesmarker samt artrika skogar, utgör en unik sammanhållande helhet som har högsta bevarandevärde ur natur- och kulturmiljösynpunkt.

Områdets bevarandemål

Naturtyps- och artspecifika bevarandemål preciseras under respektive naturtyp och art.

Vad kan påverka området negativt

Naturtyps- och artspecifika hotbilder preciseras under respektive naturtyp och art.

Gemensamt för naturtyperna gäller:

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphörd hävd leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar området negativt.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar området negativt.
- Spridning av gödsel i området påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och förurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.
- Vildsvin har tidigare bokat upp delar av hagen. Vilken effekt som bökande vildsvin har på floran i längden, om de återkommer år till år, finns det mycket lite kunskap om. Enstaka bök kan ha en positiv effekt på floran, då vissa frön kan få lättare att gro. Den återkommande uppbökningsen kan dock ha negativa effekter, då rötterna på fleråriga växter kan ta skada. Då vildsvinsstammen är mycket tät i området bör vildsvinen i möjligaste mån utestängas från betesmarkerna.

- Askskottsjuka.

Områdets bevarandeåtgärder

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Bete	Årligen	Silikatgräsmarker (6270), fuktängar (6410), trädklädd betesmark (9070)	1
Fagning, slåtter, höbärgning, efterbete	Årligen	Slåtterängar i låglandet (6510)	1
Röjning av igenväxning	Vid behov	Hela Natura 2000-området	1
Röjning av igenväxning på forn- och kulturlämningar	Vid behov	Forn- och kulturlämningar	1
Hamling	Minst en gång under åtagandeperioden	Åtminstone de träd som ger utbetalning i åtagandeplanen	1
Frihuggning	Vid behov	Trängda, grova träd med håligheter	2
Jordbruk	Årligen	Åker	3

Reglering av skydd och skötsel:

Enligt 12 kap. 8 § MB (miljöbalken) är brukaren skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden vid all markanvändning i jordbruket. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB förtydligas i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket får jordbruksmark tas ur produktion först efter anmälan till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att förbjuda en ändrad markanvändning.

Alla naturtyper i området kan skötas med medel från EU:s miljöstödd. Miljöstödsreglerna uppdateras vart 5 år och kan i enstaka fall ha krav som står i motsättning till Natura 2000-kraven. Natura 2000-naturtyperna måste dock skötas i syfte att målen med Natura 2000-området uppnås. Detta är troligen inget problem i dagsläget (2017), men bör följas upp vid nya stödperioder och reglerändringar. Hela Natura 2000-området ingår i kulturresevatet Smedstorp dubbelgård. I Natura 2000-området Smedstorp ingår nästan all naturtypsklassad mark i miljöersättningsansökan 2016. Då området ingår i miljöersättningen samt kulturresevatet kommer skydd och skötsel att vara reglerad i tillräcklig omfattning.

De värdefulla träden (främst inom naturtypen 9070) har ett visst skydd via miljöersättningen. I och med att området är Natura 2000-område krävs samråd med Länsstyrelsen vid avverkningar och röjningar som kan påverka naturvärdena negativt. Detta gäller även avverkning av enstaka värdefulla träd eller bortförsl av grov död ved. Avverkning av träd som ligger utanför Natura 2000-området men som kan ha höga naturvärden kräver samråd med Länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § MB.

Vid samråd som rör avverkning eller röjningar tas kontakt med ansvarig förvaltare på Länsstyrelsen för Smedstorp. Eftersom inget direkt hot mot trädvärdena förekommer i dagsläget gör Länsstyrelsen bedömningen att ingen ytterligare reglering krävs för att skydda trädvärdena. Om detta inte räcker i framtiden kan skydd ges i form av till exempel bildande av biotopskyddsområde, naturvårdsavtal eller annan överenskommelse.

Länsstyrelsen Östergötland

Alla fornlämningar skyddas enligt kulturminneslagen (1988:950). Enligt 2 kap. 6 § kulturmiljölagen är det förbjudet att utan tillstånd ”rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning”. Hänsyn till forn- och kulturlämningar ska därmed tas vid åtgärder som görs för att bevara naturvärdena kopplade till Natura 2000.

Läderbaggen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och vilt levande exemplar av arten läderbagge är fredade enligt stycke 1 - 4, 4 § Artskyddsförordningen (2007:845). Detta innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa, skada, fånga eller döda arten, eller avsiktligt förstöra eller skada bo- och viloplats samt att samla in ägg. Det innebär alltså att flertalet av alla hålträd inom spridningsavstånd även utanför Natura 2000-området redan idag är skyddade.

Bevarandeåtgärder:

Skötseln av området bör ske i enlighet med skötselplanen för kulturreseptatet Smedstorp dubbelgård.

Det är värdefullt om hävden planeras så att Natura 2000-området i sin helhet har blommande växter under hela säsongen. Detta för att ha en kontinuerlig källa av nektar- och pollentillgång för markernas insektsfauna. Genom att till exempel ha betespåsläpp vid olika tidpunkter för olika fallor eller ha ett rotationsbete mellan fallor finns det alltid en del av området där floran kan få gå i blom och fröa av sig. Generellt sett så är alltid ett sent betespåsläpp att föredra eftersom det ökar nektar- och pollentillgången för bland annat fjärilsfaunan.

Slätterängarna (6510) i området ska fortsätta skötas med en traditionell ängsskötsel. De behöver fagning, årlig slåtter, höbärgning och efterbete. För att betesmarkernas naturvärden ska bevaras behöver de vara väl hävdade årligen så att ingen skadlig förnaansamling bildas, eftersom det missgynnar de småväxta arterna och försvårar frögroning. Generellt för alla slättermarker gäller att fagning ska ske i slutet av april eller i början av maj. Då räfsas kvistar och grenar bort från ängen. Slåttern ska påbörjas tidigast i mitten av juli. Vid slåttern är det mycket viktigt att skärande redskap, som lie eller slåtterbalk, används. Det slagna gräset ska tas bort från ängen efter att det har torkat i 2-3 dagar. Det är viktigt att torka gräset på ängen för att frön och dylikt ska ramla ner på marken. Slåtterytorna bör därefter efterbetas i 2-4 veckor. Bete ska däremot inte ske när/om ängen är så fuktig att djurens tramp kan skada marken. Slätter ska också ske på vägrenar och åkerholmar.

Buskar av olika slag, främst blommande arter, är viktiga att spara, så länge som de inte täcker stora ytor och bildar stora snår eller täcker fornlämningar. Mindre snår ger skydd, bo- och födosöksplatser för många djur och underlättar för lövträd, bl.a. ek, att gro och växa till sig utan att bli avbetad. För att säkra kontinuiteten av gamla och/eller håliga ekar och andra ädellövträd bör en gles förnygring av ädellövträd tillåtas på delar där träden inte riskerar att missgynna en artrik hävdgynnad flora.

Grova träd med håligheter behöver stå ljusöppet. Grova träd som står skuggigt bör därför frihuggas. Gamla träd som växt tillsammans under lång tid ska även i framtiden få stå tätt. Yngre träd bör väljas ut och skötas så att de i framtiden utvecklas till grövre träd. För att de yngre lövträden ska kunna utvecklas rätt behöver de frihuggas så att de står ljusöppet.

Grövre ekgrenar och stammar som faller till marken bör få ligga kvar. Om de faller på ett ur brukningsmässigt dåligt ställe eller försvårar betesmöjligheten för djuren på delar med artrik flora kan de flyttas till annan del av betesmarken. Även mindre högar med ris och grenar är värdefullt att spara för vedlevande insekter och fåglar. Sådana högar får inte läggas på ytor med artrik flora eller på fornlämningar. I delar med yngre träd och där hålträd saknas, kan det övervägas att sätta upp särskilda så kallade mulmholkar, eller att göra åtgärder som snabbare kan skapa hålträd.

En fortsatt hamling av träd i området gynnar träden själva, men även barklevande organismer.

Stora ytor som inte är naturtypsklassade hyser redan idag vissa naturvärden och bör därför skötas/betraktas som om de vore naturtypsklassade. Men en fortsatt hävd och röjning kan dessa områden komma att bli naturtypsklassade i framtiden.

Forn- och kulturlämningar ska hållas fria från träd och buskar som kan skada dem. Äldre lövträd har dock redan gjort den skada de kan och dessa träd har i sig ett högt värde. De ska därför inte tas ner, även om de skulle stå i lämningarna.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyperna i landet som helhet, medan *bevarandetillståndet* beskriver aktuellt läge inom Natura 2000-området.

Tabell 2: Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. *) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura2000-bevarandearbete. Prioriteringen kan skilja sig från prioriteringen i det specifika området.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd	Sida
6270 – *Silikatgräsmarker	0,4	Tillfredsställande	10
6410 – Fuktängar	0,1	Tillfredsställande	11
6510 – Slåtterängar i låglandet	1,0	Tillfredsställande	12
9070 – Trädklädd betesmark	4,3	Tillfredsställande	13
1084 - *Läderbagge (<i>Osmoderma eremita</i>)	X	Otillfredsställande	15

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Uppföljning av skötseln, som är en viktig del i bevarandemålen, kan eventuellt komma att kontrolleras via den ordinarie kontrollverksamheten för miljöersättningsåtaganden, men bör även följas upp för länets samtliga områden med hävdbehov genom regelbundna analyser för att se vilka områden som ingår i jordbruksblock med miljöersättning.

6270 - Silikatgräsmarker

Arealen 0,4 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen silikatgräsmarker består av öppna betesmarker på silikatrika jordar med högst 30 % krontäckning av träd och buskar. Fältskiktet är artrikt och har ett stort inslag av hävdgynnade arter som trivs på kalkfattig och näringsfattig mark. Artrikedomen är uppkommen ur en lång period av hävd och naturtypen är beroende av en fortsatt beteshävd. Vegetationens sammansättning varierar beroende på underlag och geografisk belägenhet. Silikatgräsmarkerna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat.

Bevarandemål

Arealen av silikatgräsmarker (6270) Smedstorp ska vara minst 0,4 hektar. Regelbunden hävd ska prägla naturtypen. Ingen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma, och den som eventuellt finns ska minska för att på sikt helt försvinna. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Träd och buskar ska utgöra enstaka till måttligt inslag och mindre ytor med blottad mark är ett positivt inslag. Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara naturlig/karakteristisk för naturtypen, till exempel fältgentiana, kattfot, ögontröst och slätterfibbla. Utöver en artrik flora ska silikatgräsmarkerna även bevara en artrik fauna, där främst flertalet fjärilar ska kunna fortleva. Artsammansättningen och näringstillgången ska vara naturlig. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Upphörd eller minskat bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för naturtypen inom Smedstorp preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 7.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Arealen av naturtyperna som hör till de äldre typerna av fodermarker, det vill säga ängar och betesmarker, har minskat drastiskt under de senaste 100-150 åren. Bevarandestatusen för nästan alla gräsmarker är negativ eftersom rationaliseringen av jordbruket fortsätter. Mindre jordbruksföretag slås ihop eller läggs ned och urbaniseringen fortsätter vilket gör att mindre eller svårbrukade marker som ofta hyser den största mångfalden tas ur bruk och växer eller planteras igen med skog. Eftersom gräsmarkerna har minskat i utbredning har också flertalet av gräsmarksnaturtyperna och deras typiska arter en negativ utveckling. För naturtypen silikatgräsmarker (6270) är förekomstarealen i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) idag 126 000 hektar. För att uppnå gynnsam bevarandestatus i samma område behövs det uppskattningsvis 380 000 hektar. Bevarandestatusen är dålig och går mot att bli ännu sämre.

Silikatgräsmarkerna (6270) i Natura 2000-området hävdas genom bete men ligger helt utanför särskild skötsel i miljöersättningen (2016). Fältskiktet är mycket artrikt och hyser flertalet hotade dagfjärilar. Skötseln är god med ett gott betestryck och endast mindre delar med igenväxningskaraktär. Trots att naturtypen ligger utanför miljöersättningen anses bevarandetillståndet i Smedstorp vara tillfredsställande då skötseln regleras tack vare att området ligger inom kulturresevatet.

6410 - Fuktängar

Arealen 0,1 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Fuktängar är en naturtyp som kan delas in i två undergrupper: fuktängar på neutrala till alkaliska kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll och relativt artrika; samt fuktängar på surare jord, ibland torvrika, med blåtåtel, tåg- och starrarter. Fuktängarna i Smedstorp tillhör undergruppen fuktängar på surare jord.

Fuktängar är beroende av hävd, antingen genom bete eller genom slätter. De kan vara mycket örtrika och ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också en mycket stor betydelse för fågellivet. Naturtypen är i normalfallet öppen med mindre än 30 % krontäckning av träd och/eller buskar. Fältskiktet ska ha en för naturtypen naturlig artsammansättning

Bevarandemål

Arealen fuktängar (6410) ska vara minst 0,1 hektar i Smedstorp. Regelbunden hävd ska påverka området. Dock får inte betet vara allt för hårt. Det ska inte finnas avvattande diken eller körspår som medför en negativ påverkan på naturtypens naturliga fuktighet. Träd- och/eller buskskikt får förekomma i måttlig mängd. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Artsammansättningen ska vara naturlig/karakteristisk för naturtypen, främst i form av olika starrarter. De typiska arterna ska inte minska i antal och mängd utan helst öka. Ingen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma, och den som eventuellt finns ska minska för att på sikt helt försvinna. Ingen igenväxningsvegetation ska förekomma.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Dräneringar som torkar ut naturtypen.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för naturtypen inom Smedstorp preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 7.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Naturtypen fuktängar (6410) har nationellt en fortgående negativ utveckling och bevarandestatusen anses som dålig. Förekomstarealen i boreal region är idag 27 400 hektar (både inom och utanför Natura 2000-områden). För att uppnå en gynnsam bevarandestatus i samma region har ArtDatabanken (2013) uppskattat att det behövs minst 110 000 hektar av naturtypen.

Naturtypen (6410) i Natura 2000-området Smedstorp hävdas genom bete och ingår helt i miljöersättningen (2016). Skötseln är god med ett gott betetryck. Bevarandetillståndet i området anses därför vara tillfredsställande.

6510 - Slätterängar i låglandet

Arealen 0,9 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Denna naturtyp utgörs av öppna slätterängar på torra till friska marker. Slåttern gynnar en stor arttäthet och artrikedom genom att den årliga slåstringen hindrar enskilda storvuxna arter från att ta överhanden i vegetationstäcket. Naturtypen består av öppna betesmarker med högst 30 % krontäckning av träd och buskar.

Att hö bärgas och näring därigenom förs bort från marken bidrar ytterligare till större artrikedom bland kärlväxterna. Blomrika slättermarker har mycket stor betydelse för många organismer som är knutna till odlingslandskapet, inte minst för slättergynnade kärlväxter och många insekter, i synnerhet fjärilar och vildbin. Dagens mycket små arealer artrika slättermarker är förmodligen en starkt bidragande orsak till att många fjärilar minskat katastrofalt.

Bevarandemål

Arealen av (6510) ska vara minst 0,9 hektar i Natura 2000-området. Regelbunden slätter, för hand eller motormanuellt, ska präglade gräsmarken. Träd och buskar ska utgöra måttligt inslag. Det ska finnas typiska arter inom grupperna kärlväxter (till exempel slättergubbe och slätterfibbla) och insekter (till exempel mindre bastardsvärmare och ängsmetallvinge) ska förekomma i sådan omfattning att dessa kan fortleva långsiktigt i området. Artsammansättningen och näringstillgången ska vara naturlig.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Årlig slätter vid fel tidpunkt, till exempel för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hinner sätta frö, leder med tiden till utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. Svagt eller uteblivet efterbete under år med god återväxt efter slåttern kan leda till skadlig förnaansamling.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för naturtypen inom Smedstorp preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 7.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatusen för nästan alla gräsmarker är negativ eftersom rationaliseringen av jordbruket fortsätter. Mindre jordbruksföretag slås ihop eller läggs ned och urbaniseringen fortsätter vilket gör att mindre eller svårbrukade marker som ofta hyser den största mångfalden tas ur bruk och växer eller planteras igen med skog. För naturtypen slätterängar i låglandet (6510) minskar förekomstarealen i boreal region, idag finns det 2 100 hektar (både inom och utanför Natura 2000-områden) och tillståndet är dåligt. För att uppnå gynnsam bevarandestatus i samma område behövs det uppskattningsvis 50 500 hektar.

Hela naturtypen i Smedstorp ingår i miljöersättningen (2016) och slåttern har enligt tidigare uppgifter varit god. Ett stort antal typiska kärlväxter med höga naturvärden förekommer på slätterängen. Den lilla slätterängen som ligger precis öster om gården ligger som betesmark och inte slätteräng i miljöersättning. Denna del behöver slåttas. Trots detta anses bevarandetillståndet för naturtypen vara tillfredsställande.

9070 - Trädklädd betesmark

Arealen 4,3 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Trädklädda betesmarker är en naturtyp som kan delas in i två undergrupper: hagmarker med ett glest trädskikt av främst ek eller björk, samt skogsbete (betad skog) där barrträd ofta är dominerande. Gemensamt för dem är en lång trädkontinuitet och att marken har nyttjats till bete. De trädklädda hagmarkerna kan även ha en historia av slätterhävd. Den trädklädda betesmarken i området tillhör undergruppen hagmarker.

Det är viktigt att trädkontinuiteten inte bryts eller att beteshävden upphör. Krontäckningen ska för naturtypen generellt ligga över 30 %, men i skogsbeten och betade lundmiljöer är den ofta högre. Till trädklädda betesmarker är en mängd arter från olika organismgrupper knutna, främst hävdgynnade kärlväxter, svampar, lavar och insekter. Vidkroniga träd är hemvist för flera karaktärsarter av främst insekter, lavar, och mossor som måste ha ljus och värme. Fältskiktet behöver också ljus för att inte grässvålen ska luckras upp och karaktärsarterna utkonkurreras av skuggtåliga arter. Även grov död ved, främst i form av torrträd och hålträd, men även enskilda lågor i olika nedbrytningsstadier är värdefulla substrat för vedlevande insekter och epifyter. I de fall betad skog finns på kalkrik mark har den ofta en rik marksvampflora som är hävdgynnad. I naturtypen finns vanligen blommande buskar till exempel hagtorn, slån och nypon som är en viktig miljö för många fjärilar och andra insekter.

Bevarandemål

Arealen trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 4,3 hektar i Natura 2000-området Smedstorp. Området ska präglas av bete eller slätter och bibehålla och utveckla den hävdgynnade floran. Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädens förnygring, åldrande, avdöende, samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Förekomsten av gamla träd ska vara tämligen allmän och förnygringen av nya efterträdare ska säkerställas. Nyrekryteringen av träd behöver dock inte ske över hela ytan samtidigt, utan enstaka träd under hävd. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Krontäckningen är relativt gles och inte högre än att merparten av träden är solbelysta större delen av dagen och den hävdgynnade floran inte missgynnas. Död ved förekommer till gagn för vedlevande organismer. Arter som är knutna till de gamla träden eller den döda veden ska fortleva och på lång sikt helst öka i populationsstorlek och utbredning. Ingen skadlig förnaansamling ska finnas i slutet av vegetationsperioden. Igenväxning ska inte förekomma.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Bristande träd- och buskförnygring hotar på sikt kontinuiteten av dessa strukturer i naturtypen.
- Avverkningar, annat än i naturvårdssyfte.
- Ökat graninslag i lövbärande hagmarker.
- Bortförel av död ved påverkar vedlevande organismer negativt.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för naturtypen inom Smedstorp preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 7.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Arealen av naturtyperna som hör till de äldre typerna av fodermarker, d.v.s. ängar och betesmarker, har minskat drastiskt under de senaste 100-150 åren. Bevarandestatusen för nästan alla naturtyper som präglas av hävd är negativ eftersom rationaliseringen av jordbruket fortsätter. Mindre jordbruksföretag slås ihop eller läggs ned och urbaniseringen fortsätter vilket gör att mindre eller svårbrukade marker som ofta hyser den största mångfalden tas ur bruk och växer eller planteras igen med skog. För naturtypen trädklädd betesmark (9070) är förekomsten i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) 67 600 hektar i Sverige. För att uppnå gynnsam bevarandestatus i samma område behövs uppskattningsvis 300 000 hektar trädklädd betesmark. Bevarandestatusen för naturtypen bedöms vara dålig i Sverige och går mot att bli ännu sämre.

Det finns flertalet hamlade träd i området. Betesmarken ingår helt i miljöersättningen (2016) och betas årligen och skötseln är god. För att trädkontinuiteten ska säkerställas behövs något fler yngre ekar. Bevarandetillståndet för naturtypen (9070) i Smedstorp anses som tillfredsställande.

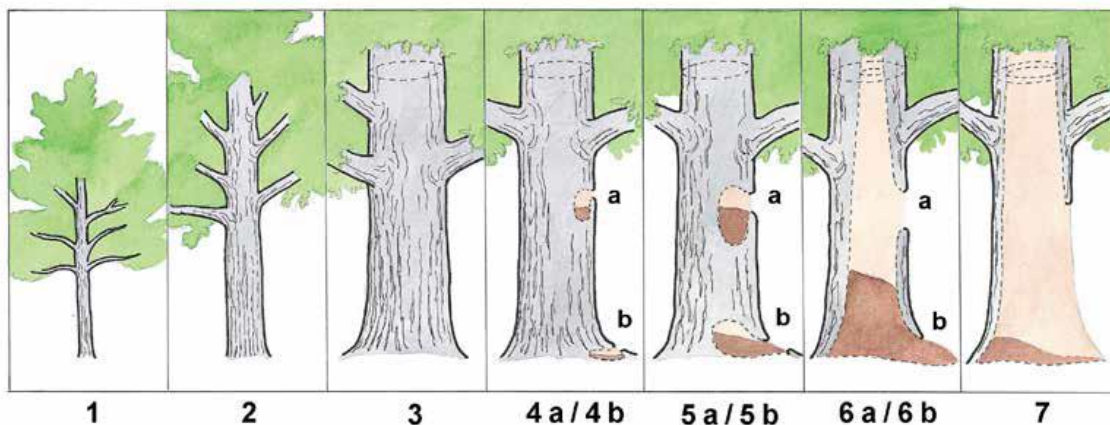
1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Artens förekomst i området är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Läderbaggen är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm. I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok, klipbal och andra träd som blir ihåliga. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden positivt. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet och det är sällan man ser arten i helt slutna bestånd.

Larven lever inne i stamhåligheternas mulm, där de gnager på den omgivande fastare (brunnrotade) döda veden. Läderbaggen lever därför nästan uteslutande i träd som är över 200 år gamla d.v.s. klass 4 och uppåt (se figur 1 för klassindelning). Troligen är klass fem till sex viktigast för arten eftersom träden då innehåller mest mulm. Arten kan stanna mycket länge i samma träd, vilket gör att stora mängder av de karaktäristiska exkrementerna efter hand ansamlas inuti trädet. Larven lever och utvecklas inuti trädet under tre till fyra år. Den vuxna skalbaggen kläcks i juli månad och lever sedan i två till fem veckor i och på trädet, för att fortplanta sig och sedan dö. Läderbaggen blir upp till tre centimeter stor, är vackert brunglänsande och har en doft som påminner om aprikos. Arten är idag sällsynt i hela Europa. I Sverige har den sina starkare fästen i Östergötland, östra Småland och Blekinge. Den har mycket höga krav på sin livsmiljö och är därför en viktig indikator på värdefull natur - finns läderbaggen finns också en mängd andra hotade insekter, lavar och svampar.

Figur 1: Stadiindelning av hålträd enligt Jansson och Antonsson (1995). Varje klass motsvarar 50-100 år och stadium tre representerar ett träd som är cirka 100-150 år.

Arten gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet glest och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utveckla mulmträd och att föryngras. Det har visat sig att läderbaggen kan leva kvar i många år efter det att en lokal blivit för liten och träden för få för att garantera artens långsiktiga överlevnad.

Läderbaggen har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Endast 15 % av individerna lämnar trädet där de kläcktes i och flertalet sprider sig då till träd inom 50 till 100 meter. Den längsta kända förflyttningen av läderbaggen är 500 meter, modellberäkningar uppskattar att cirka 5 % borde kunna sprida sig längre än 300 meter och mindre än 1 % längre än 1 kilometer. Om det är långa avstånd mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstmönster.

Sammanfattningsvis kan sägas att läderbaggen är en dokumenterat god signalart (lätt att känna igen och finna) för ihåliga ädellövträd med en hög artrikedom.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för läderbaggen inom Natura 2000-området Smedstorp behöver det finnas minst 20 mulmträd i klass fem till sex samt 160 hålträd inom lämpligt spridningsavstånd (högst 300 meter mellan hålträden) på en areal av minst 57 hektar.

Målet är att livsmiljön ska utgöras av trädklädd betesmark (9070) eller motsvarande miljö där krontäckningen ska variera mellan glest till halvsluten. Trädskiktet behöver vara olikåldrigt och flerskiktat samt domineras av ädellöv, främst ek. Det ska finnas tämligen allmänt med grov och solbelyst död ved till exempel torrträd, hålträd, mulmträd. Redan gamla träd och död ved ska stå kvar, förekomsten av äldre träd (hålträd) ska utgöra ett måttligt inslag.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka arten negativt utöver den generella hotbilden för gräsmarker på sidan 6:

- Ett stort antal av de träd där läderbaggen förekommer hotas generellt genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av igenväxning och utskuggning. Bristande eller upphörd hävd är ett hot mot arten.
- Avverkning och bortstädning av hålträd i parker och alléer är ett annat starkt hot mot arten. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt p.g.a. ändrad markanvändning. Därför kan parker och alléer i framtiden bli allt viktigare biotoper för artens överlevnad.
- På många lokaler (platser) är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör. Många lokaler har ett glapp på minst 60 år i nyetableringen av framtidsekar.
- Fragmentering i kombination med små delpopulationer. På små lokaler löper läderbaggspopulationerna risk att dö ut genom slumpmässiga händelser, även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant. Då många lokaler numera ligger långt från varandra är sannolikheten för återkolonisation liten eller obefintlig om populationen en gång försvunnit.
- Exploatering i eller i närheten av skalbaggnas förekomstlokaler försvårar läderbaggens möjligheter att sprida sig i landskapet. De påverkas främst av dofter, sikthinder och upphörd hävd.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för arten inom Smedstorp preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 7.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Läderbaggen förekommer från Skåne till Uppland och Västmanland. Sverige härbärgerar en avsevärd del av den samlade Västeuropeiska populationen. De flesta fyndplatserna ligger i sydöstra Sverige. Arten är påträffad på cirka 430 lokaler (platser) under sen tid, men på många av dessa är populationerna mycket individfattiga och arten finns bara kvar i ett eller ett par träd. Ungefär 1/3 av dessa lokaler är det endast exkrementer och rester av djur påträffade.

Antalet grova exponerade hålträd, ofta i gamla naturbetesmarker, parker och alléer, har minskat kontinuerligt. På många platser finns ett hundraårigt glapp i åldersfördelningen av lämpliga träd, vilket gör att framtiden kan te sig ganska dystert för arten. Utan biotopvårdande åtgärder kommer många av de mindre populationerna med all sannolikhet att försvinna.

Målsättningen för åtgärdsprogrammet för läderbagge är livskraftiga populationer med god konnektivitet (fria spridningsvägar/"gröna korridorer"), spridda över artens naturliga utbredningsområde. Detta innebär att arten bör bebo minst 500 träd i kontinental region och minst 2 000 träd i boreal region för en gynnsam bevarandestatus.

Natura 2000-området Smedstorp kommer med säkerhet kunna ha minst 20 hålekar av god kvalitet (det vill säga mulmträd klass fem till sex i solbelyst läge) inom de närmaste 50 till 100 åren. Däremot hyser Natura 2000-området med omgivande marker inom spridningsavstånd inte tillräckligt många hålträd (minst 160 stycken klass 4-7) för att bevara långsiktigt livskraftiga bestånd av de känsligaste vedlevande insekterna.

Bevarandetillståndet för läderbaggen får anses som otillfredsställande i Natura 2000-området Smedstorp. Det finns en god tillgång på lämpliga hålträd inom området samt att hela området betas och att ingen betydande igenväxning förekommer i de delar där det finns äldre hålträd, men populationen i området är mycket isolerad.

Kartor

Kartor som visar områdets läge, yttergränser, naturtypernas utbredning, fornlämningar, samt äldre ekonomiska kartor finns sist i planen.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2017-06-20).

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2017-06-20).

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2017-06-20).

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2017-06-20).

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVÅ), <http://www.jordbruksverket.se/>, (2017-06-20).

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister (RAÄ-id Norra Vi 1:1, 2:1, 3:1, 19:1-3, 188:1, 189:1, 190:1, 191:1), <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, (2017-06-20).

Dokument:

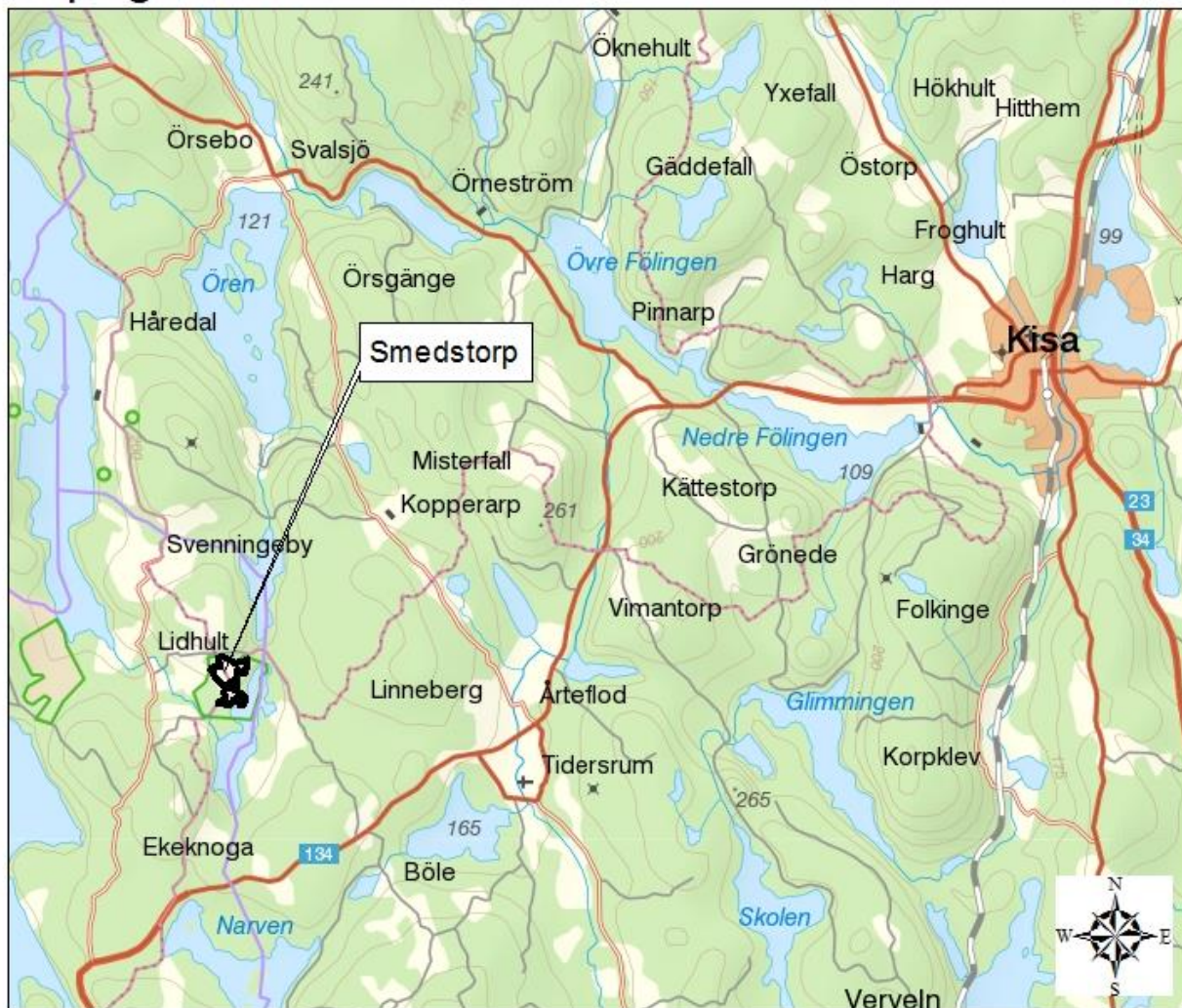
Naturvårdsverkets vägledningsdokument för habitat och ArtDatabankens vägledningar för arter.

Wenche Eide (red.), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Bevarandeplan för Smedstorp Natura 2000-område, fastställd 2010-02-17.

Skötselplan för Kulturresevatet Smedstorp dubbelgård, fastställd 2000.

Topografisk karta

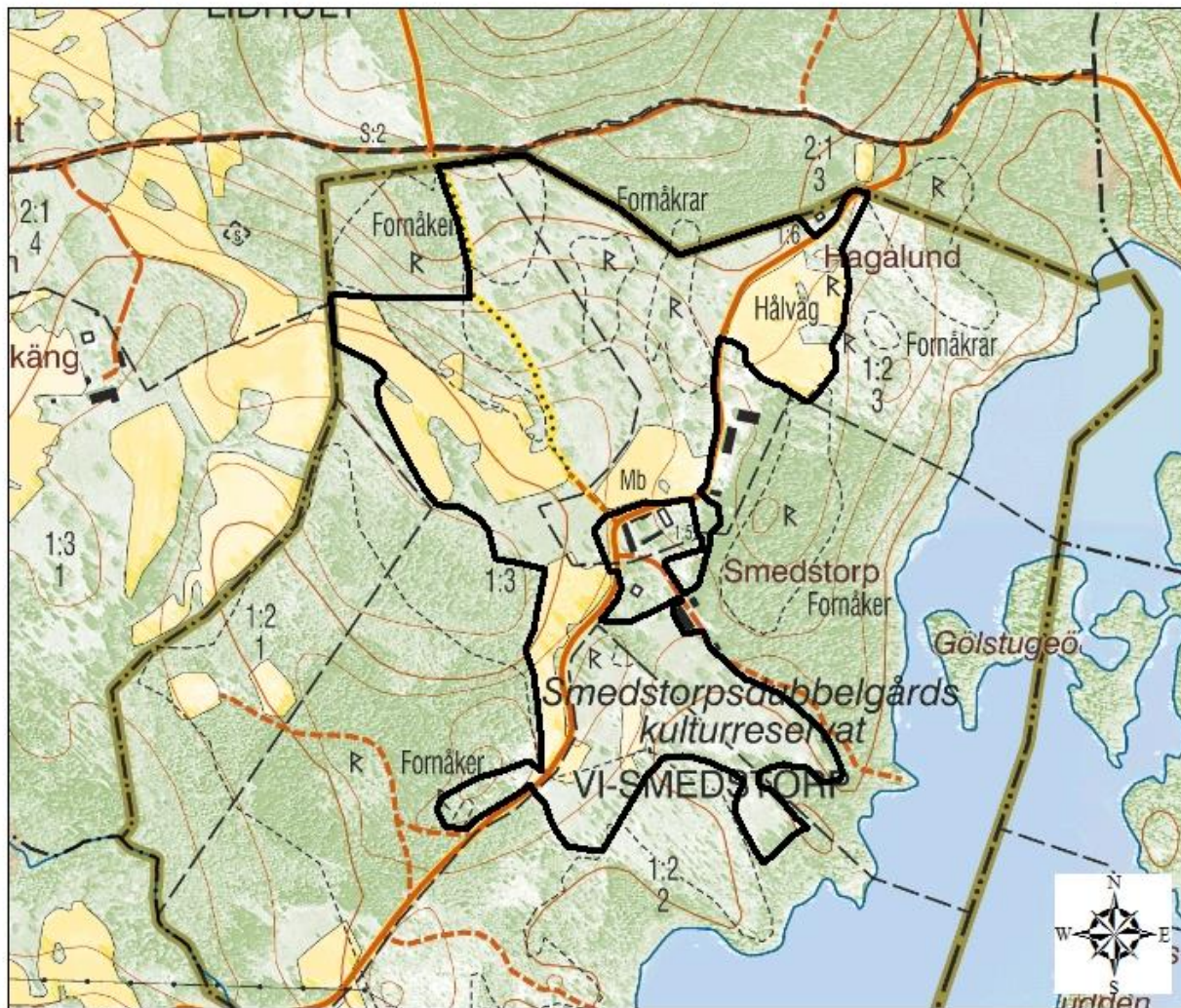
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

 Natura 2000-området

Översiktskartan visar att Smedstorps Natura 2000-område ligger sydväst om Kisa.

Ekonomisk karta

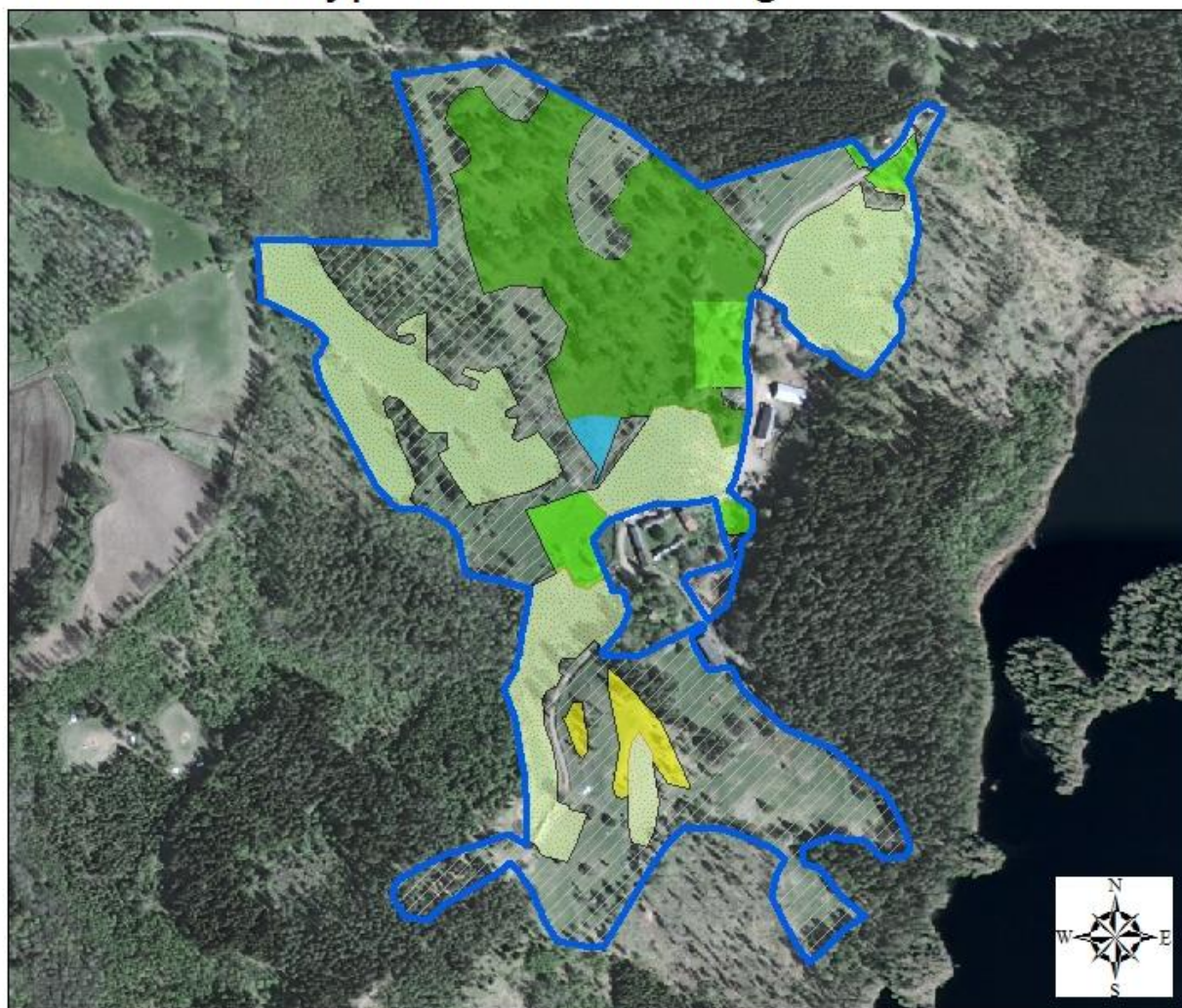
©Naturårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 125 250 500
Meter

 Natura 2000-området

Fastighetskartan visar yttergränsen för området.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

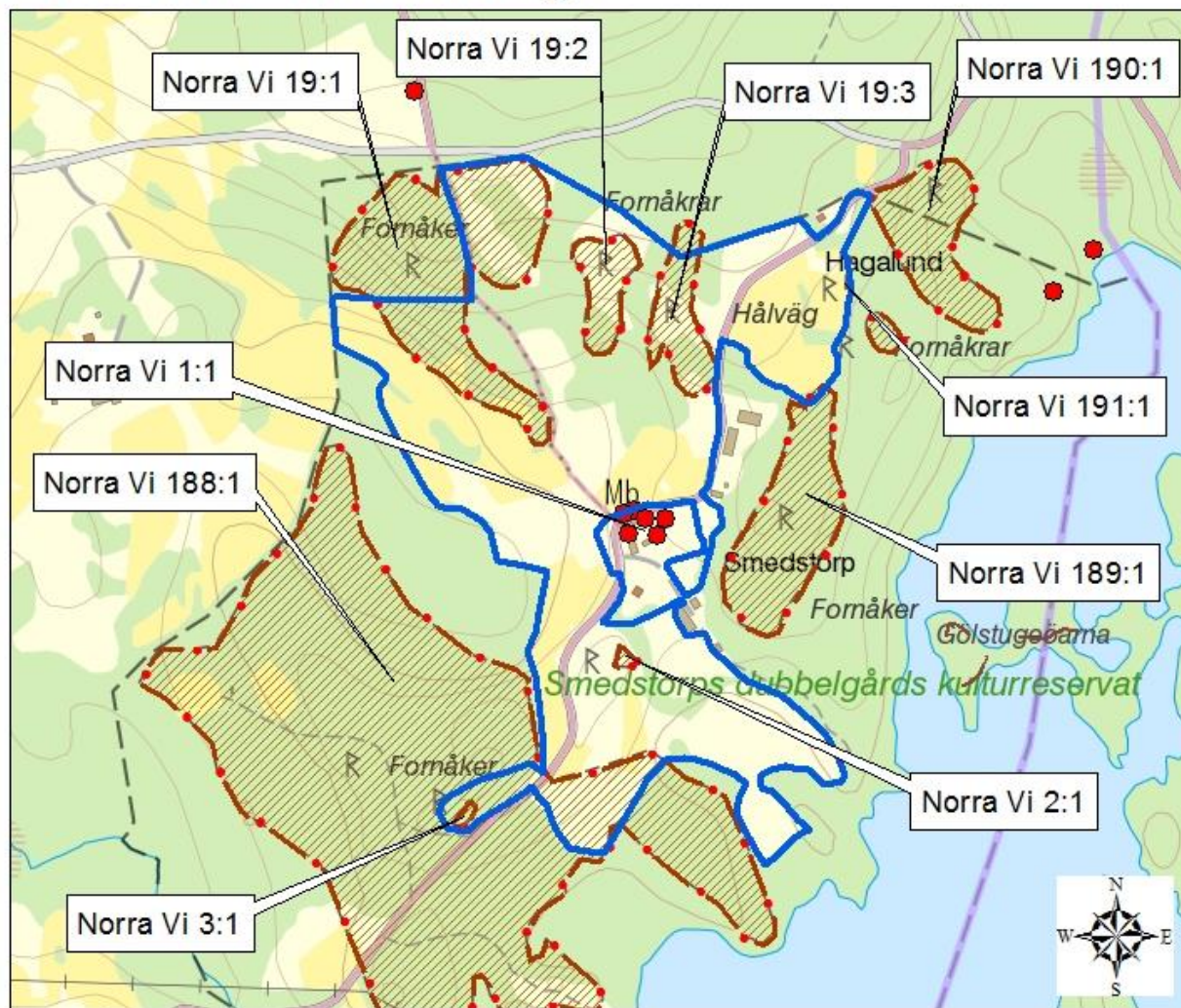
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 100 200 400
Meter

	Natura 2000-området	
	6270 Silikatgräsmarker	0,4 ha
	6410 Fuktängar	0,1 ha
	6510 Slätterängar i låglandet	1,0 ha
	9070 Trädklädd betesmark	4,3 ha
	Åker	
	Annan naturtyp	

Flygbilden visar naturtypernas utbredning i Smedstorp.

Forn- och kulturlämningar

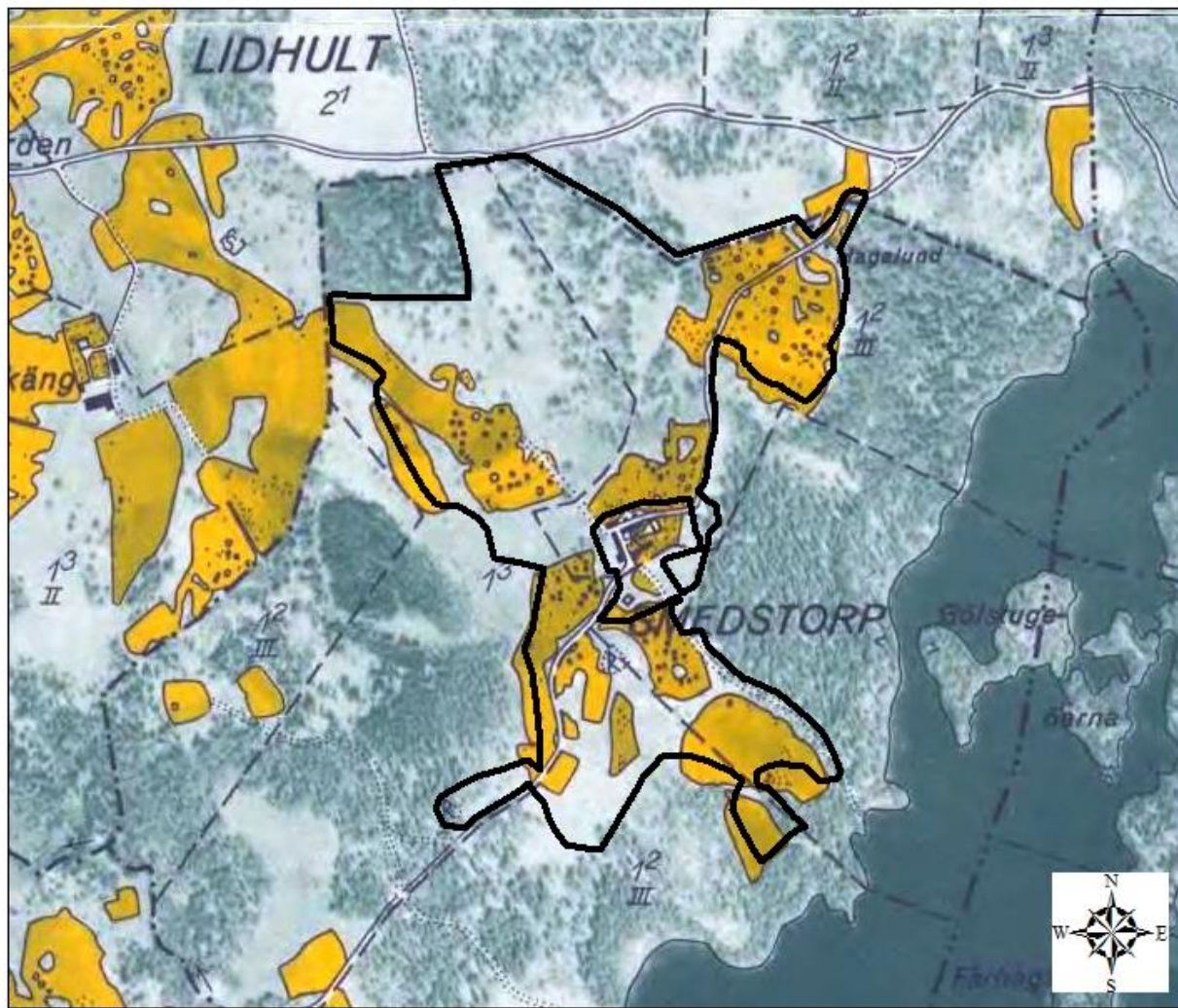

0 125 250 500
Meter

- Natura 2000-området
- RAÄ Fornlämningar (FMIS) punkt
- RAÄ Fornlämningar (FMIS) yta
- RAÄ Fornlämningar (FMIS) linje

Kartan visar en översikt på fornlämningar i området. Det finns två gravfält från järnåldern (Norra Vi 2:1 och 3:1), fossila åkrar (19:1-3, 188:1 och 189:1), en hålväg (191:1) och bebyggelse från 1700-talet (1:1).

Ekonomisk karta från 30- och 40-talet

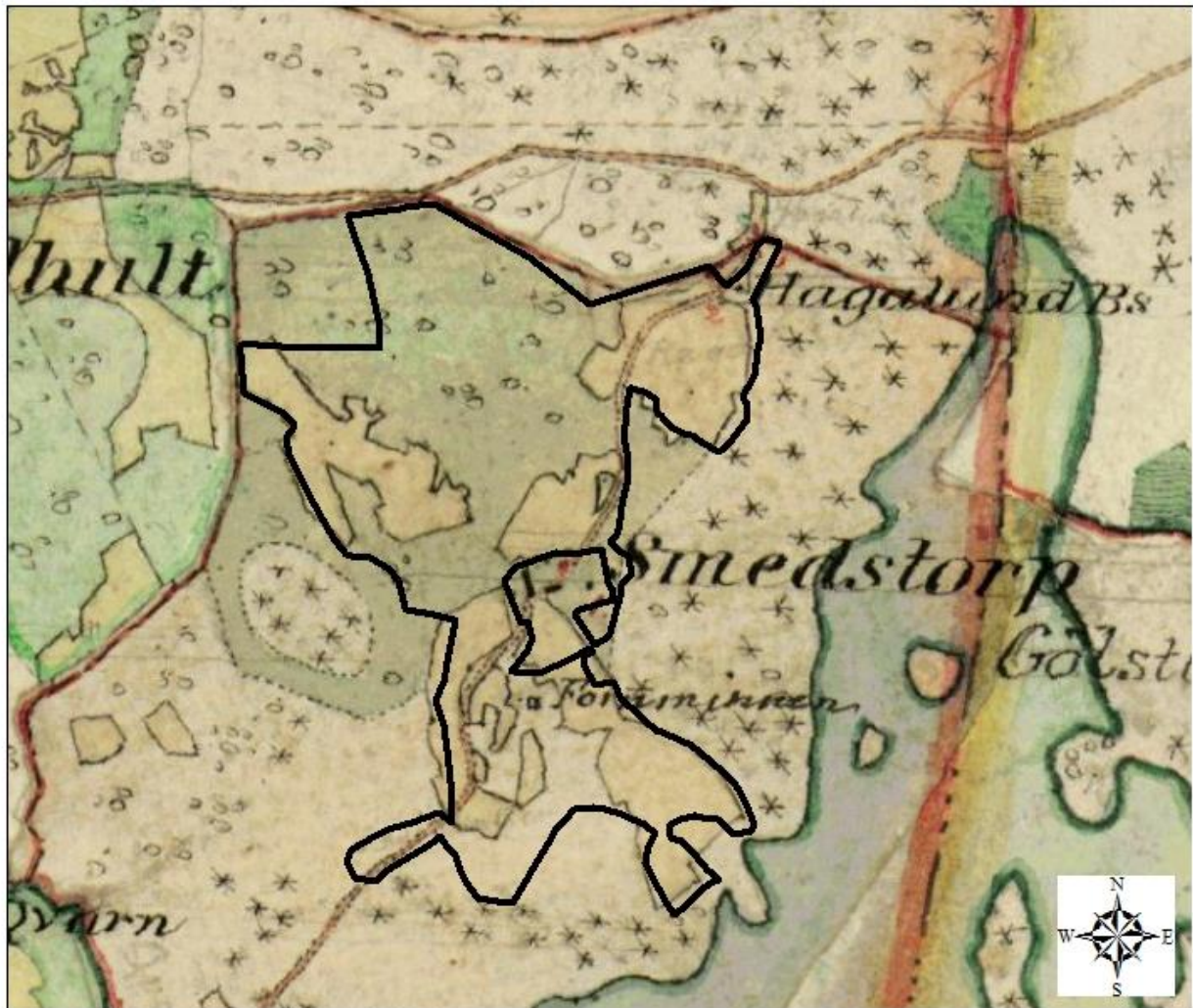
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 125 250 500
Meter

 Natura 2000-området

Den ekonomiska kartan från 30- och 40-talet visar att vissa delar av betesmarkerna i området varit åker tidigare och att endast mindre delar av de idag naturtypsklassade områdena tidigare varit åker.

Häradskarta

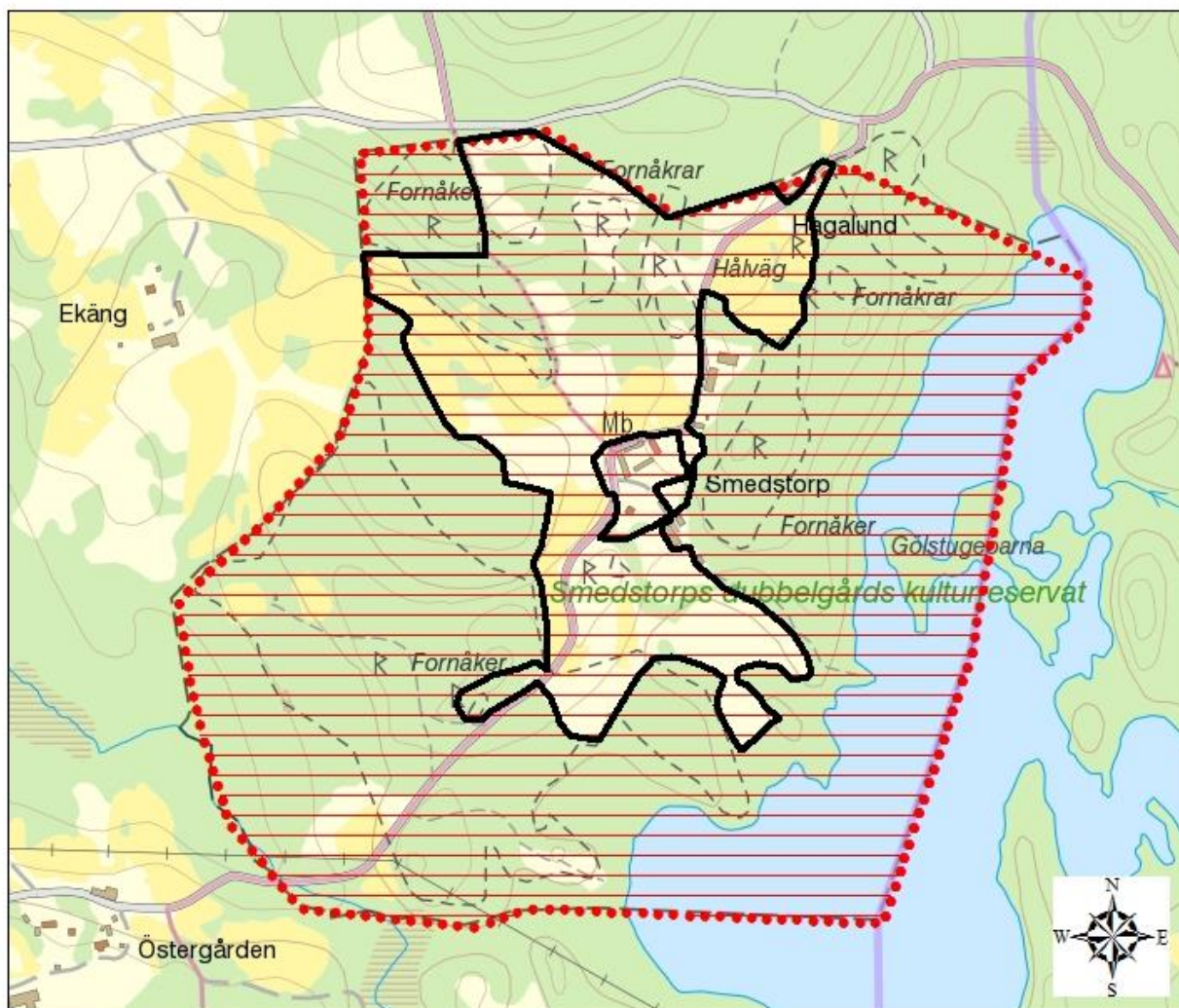

©Naturårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 125 250 500
Meter

 Natura 2000-området

Häradskartan, från slutet av 1800-talet, visar hur området såg ut under den tiden.

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

- Natura 2000-området
- Smedstorps dubbelgårds kulturreservat

Kartan visar att hela Natura 2000-området ligger inom kulturreservatet Smedstorps dubbelgård.